

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Oppivelvollisuuden laajentaminen - ohjaus- ja valvontavastuu

Opetus- ja kulttuuriministeriön
webinaari 24.2.2021

Piritta Sirvio, hallitusneuvos
Opetus- ja kulttuuriministeriö

 **Oppivelvollisuuden
laajentaminen**

Hakeutumisvelvollisuus ja sen ohjaus- ja valvontavastuu

- Hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen (10 §)
  - 9. luokan keväällä
  - nivelvaiheen koulutuksen päättyessä
  - muutoin, jos ilman opiskelupaikkaa (esim. keskeyttänyt opinnot)
- Perusopetuksen ja nivelvaiheen koulutuksen järjestäjällä hakeutumisvelvoitteen ohjaus- ja valvontavastuu
- Ohjaus- ja valvontavastuu asuinkunnalla, jos ilman opiskelupaikkaa
  - perusopetuksen kotiopetuksessa olevat
  - Suomeen juuri muuttaneet nuoret, jotka eivät vielä koulutuksen piirissä

Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy

- Perusopetuksen ja nivelvaiheen koulutuksen järjestäjän hakeutumisvelvoitteen ohjaus- ja valvontavastuu päättyy (11 §)
  - kun oppivelvollinen aloittanut jatko-opinnoissa (pelkkä opiskelupaikan saaminen tai vastaanottaminen ei riitä)
  - elokuun loppupuolella vuosittain päätettävänä oppivelvollisuuden ”tarkistuspäivänä”
  - kuukauden kuluttua opintojen päättymisestä, jos perusopetus tai nivelvaiheen koulutus päättyy muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden lopussa
- Ilmoitus oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollinen ohjaus- ja valvontavastuun päättyessä ilman opiskelupaikkaa (ei ole aloittanut opintoja)

Toisen asteen koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu (12 §)

- Ohjaus- ja valvontavastuu alkaa
  - oppivelvollinen on aloittanut opintonsa = aloittamistieto Koski-tietovarannossa
- Ohjaus- ja valvontavastuu päättyy
  - oppivelvollisen opiskeluoikeus päättyy (katsotaan eronneeksi tai muutoin menettää opiskeluoikeuden)
    - jos aloittanut uudet opinnot -> vastuu siirtyy uudelle koulutuksen järjestäjälle
    - jos ei uutta opiskelupaikkaa -> ilmoitus asuinkunnalle
  - oppivelvollisuus päättyy 18 ikävuoden täyttämiseen

Opintojen edistymisen seuranta

- Opintojen on edistytävä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan
- Jos opinnoissa edistyminen puutteellista
  - ilmoitettava huoltajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti
  - selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys
  - tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin (sosiaali- ja terveystalvelut, nuorisotoimen palvelut, kuntoutuspalvelut)

Jos oppivelvollinen aikeissa keskeyttää opintonsa

- Selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen
  - esim. työpajatoiminta oppimisympäristönä
  - tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa
- Selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys
- Tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin (sosiaali- ja terveystalot, nuorisotoimen palvelut, kuntoutuspalvelut)

Erityistä tukea tarvitseva nuori

- Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen hakeutumisvaiheessa
  - Mikä on sopiva koulutus? Vaativan erityisen tuen tarve?
- Tiedonsaanti OVL 23 §:
  - Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.
- Tuen tarpeen arviointi
  - opintojen alkaessa, tarvittaessa opintojen aikana
  - jos opintojen edistyminen puutteellista
  - jos oppivelvollinen aikeissa keskeyttää opintonsa

Oppivelvollisen eronneeksi katsominen (13 §)

- Oma eroamisilmoitus
  - oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella **vain silloin**, jos oppivelvollinen on aloittanut uudet opinnot
- ”Opiskelijaa ei näy”
  - huom. lakimuutos kuukauden määräaika lukiolaki ja laki ammatillisesta koulutuksesta
  - ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä **selvitettävä**, onko oppivelvollinen aloittanut uudet opinnot (rekisteritiedot tai pyydetään tieto opiskelijalta itseltään)
  - jos ei aloittanut uusia opintoja
    - katsotaan eronneeksi
    - ilmoitus asuinkunnalle

Asuinkunta

- Mikä on asuinkunta?
  - tosiasiallinen asuinkunta, voi jossain tilanteissa olla eri kuin kotikunta (esim. oppilaitokseen ilmoitetut osoitetiedot)
  - kotikunta, jos ei muuta selvitystä Mikä tahoo asuinkunnassa vastuussa?
- Oppivelvollisuuslaissa ei määritellä, mikä tahoo asuinkunnassa vastaa oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuista ohjaus- ja valvontatehtävistä
  - kukin kunta päättää itse, miten ohjaus ja valvonta kunnassa järjestetään

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

- Alkaa, kun oppivelvollisen asuinkunnalle on tehty oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu ilmoitus vailla opiskelupaikkaa olevasta tai opintonsa keskeyttäneestä oppivelvollisesta
- Päättyy, kun oppivelvollinen on aloittanut koulutuksessa
  - ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy koulutuksen järjestäjälle
- Lisäksi aina viimesijainen vastuu, jos ei ole säädetty muun tahon tehtäväksi
  - perusopetuksen kotiopetuksessa olevat
  - Suomeen juuri muuttaneet nuoret, jotka eivät vielä koulutuksen piirissä

Asuinkunnan tehtävät

- Nuoren kokonaistilanteen ja tuen tarpeen selvittäminen
  - yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa
- Ohjataan
  - hakeutumaan soveltuvaan koulutukseen
  - tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin
  - tarvittaessa hakemaan oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä (jos ei koulukuntoinen)
- Opiskelupaikan osoittaminen (viimesijainen vaihtoehto)

Kuka ohjaa kunnassa?

- K: Voiko ko henkilö olla muun kuin opettajan koulutuksen omaava, esimerkiksi sosionomi? Voiko kunnan nuorten työpaja ottaa tämän tehtävän?
- V: Ohjaus- ja valvontavastuuta suorittavan henkilön kelpoisuusvaatimuksia ei ole säädetty. Kunta päättää, miten oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuuseen liittyvien tehtävien hoitaminen kunnassa organisoidaan.

Koulutuksen järjestäjän vai kunnan vastuulla? Mikä kunta?

- K: Monessa erityislukiossa merkittävä osa opiskelijoista tulee muualta kuin koulutuksen järjestäjän omasta kunnasta. Jos opiskelija aloittaa opinnot normaalisti, mutta kahden, kolmen kuukauden opintojen jälkeen häntä ei enää tavoiteta, kenen vastuulla hän on: koulutuksen järjestäjän vai opiskelijan lähtökunnan? Ilmeisesti ns. lähtökuntavastuu koskee vain opintojen alkua? Jos opiskelija myöhemmin jää pois opinnoista, vastuu hänen tavoittamisestaan ja jatko-ohjauksestaan on koulutuksen järjestäjällä?
- K: Voitteko vielä selventää käsitteitä asuinkunta ja kotikunta. Jos opiskelija muuttaa opintojen vuoksi toiselle paikkakunnalle, onko hänen asuinkuntansa tuo oppilaitospaikkakunta, ja kotikunta sitten se, mistä hän alunperin lähti? Kotikunta vastaa sitten ilmeisesti hänen ohjauksestaan siinä tapauksessa, että opiskelija keskeyttää opintonsa, vaikka tämä jäisi asumaan edelleen oppilaitospaikkakunnalle, vai?
- V: Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu jatkuu, kunnes oppivelvollinen katsotaan eronneeksi. Tämän jälkeen vastuu siirtyy asuinkunnalle. Asuinkunta on se kunta, jossa oppivelvollinen tosiasiaassa asuu. Jos muuta tietoa ei ole, asuinkunnaksi katsotaan väestötietojen mukainen kotikunta.

Mitä opiskelupaikan osoittaminen tarkoittaa koulutuksen järjestäjän kannalta?

- **Tärkeää alueellisten toimintamallien rakentaminen!**
- TUVAn koulutuksen valtakunnallisen verkoston luominen (OKM:n järjestämisluvat)
  - nykyiset VALMA-luvat säilyvät
  - lukiokoulutuksen järjestäjien ja muiden uusien järjestäjien haettava TUVAn koulutuksen järjestämislupaa (haku keväällä 2021)
  - yksityiset perusopetuksen järjestäjät voivat järjestää lisäopetuksen järjestämisluvan perusteella 31.7.2025 saakka
  - kunnat voivat järjestää vapaaehtoisesti (ilman järjestämislupaa)

Velvollisuus ottaa vastaan osoitettu opiskelija

- Koulutuksen järjestäjän otettava vastaan sille osoitettu oppivelvollinen, jos TUVA/TELMA järjestämislupa
- Koulutuksen järjestäjää kuullaan ennen opiskelupaikan osoittamista
  - opiskelijan tuen tarve (vaativa erityinen tuki)
  - vapaiden opiskelupaikkojen tilanne

Opiskelupaikan osoittaminen - koulumatka

- K: Voiko oppilaitokseksi osoittaa paikan, jonne matkaa ei kela korvaa täysimääräisesti (enimmäiskorvausraja oliko 300€/kk ja opetuslupa kun pitää tuvaan erikseen hakea, eikä paikkoja välttämättä seutukunnassa)?
- V: Opiskelupaikka osoitetaan lähtökohtaisesti lähimpään soveltuvaan koulutukseen, kulkuyhteydet huomioiden. Osoitettava oppilaitos voi olla myös toisen kunnan alueella.

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

- Ilmoitusvelvollisuuksia koskeva sääntely muuttuu (Nuorisolaki 11 §)
- Jatkossa koulutuksen järjestäjän **on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta**, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa
- Oppivelvollisen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot **voidaan luovuttaa** nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten
  - opetuksen järjestäjä perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin
  - koulutuksen järjestäjä oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa

Tietojensaanti (23 §) ohjaus- ja valvontavastuu

- Ohjaus- ja valvontavastuussa olevalla opetuksen/koulutuksen järjestäjällä ja kunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot toiselta opetuksen/koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta
  - oppivelvollisen hakeutumisesta
  - opiskelupaikan saamisesta ja vastaanottamisesta
  - opintojen aloittamisesta ja keskeyttämisestä sekä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä
- Käytännössä pääasiassa opiskelijavalintarekisteristä ja Koski-tietovarannosta

Tietojen saanti opiskelijan siirtyessä toiseen oppilaitokseen (23 §)

- Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen
  - aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen **koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät** tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle
  - käytännössä yleensä erityisen tuen tarpeeseen liittyviä tietoja
  - vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä

Rehtorin ja opettajan tiedonsaantioikeus (23 §)

- Oppivelvollisen siirtymisen yhteydessä annettavien välttämättömien tietojen lisäksi
- Rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot **opiskelijahuoltotyöhön** osallistuvilta

Lukion poissaolokäytännöt

- K: Miten poissaolokäytännöt muuttuvat lukiossa tulevan oppivelvollisuuskoulun aikana? Esim. tällä hetkellä monen lukion opinto-oppaassa lukee jotain tällaista: Opiskelijan kurssi keskeytyy pääsääntöisesti, mikäli poissaolotuntien määrä kurssilla on enemmän kuin X tuntia (esim. 4 tuntia tai 8 tuntia) riippumatta siitä mistä syystä poissaolot ovat kertyneet. Opiskelijan on itse seurattava omia poissaolojaan WILMAsta. Olenko oikeassa, että jatkossa tällaista kirjausta ei enää voi käyttää? Jos opiskelija on oppivelvollinen, tuntuu kummalta, jos häneltä evättäisiin opintoihin osallistuminen kesken opintojakson liiallisten poissaolojen vuoksi.
- V: Oppivelvollisuuslaki ei suoraan säädä, miten paljon esim. yksittäisellä kurssilla edellytetään läsnäoloja tai minkälaisia suorituksia kurssin hyväksytyt suorittaminen edellyttää. Opintojen tulee edistyä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti ja puutteellisesta edistymisestä tulee ilmoittaa huoltajalle. Poissaolokäytännöissä tulee kuitenkin ottaa huomioon, että opiskelijan opiskeluoikeutta ei saa evätä kuin lukiolaissa säädetyillä perusteilla.

Oppivelvollisuuden keskeyttäminen - diagnoosi

- K: Kuka ja missä vaiheessa voi määritellä oppivelvollisen sairauteen tai vammaan liittyvän "diagnoosin", jos oppivelvollisuuden suorittaminen ei ole mahdollista?
- V: Laissa ei ole säädetty tarkemmin, kuka diagnoosin voi tehdä. Jos oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä haetaan sairauden tai vamman perusteella, tulisi selvityksenä pääsääntöisesti olla lääkärintodistus/lausunto oppivelvollisen tilanteesta. Selvitys on hankittava siten, että se on käytettävissä ja ajantasainen, kun oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämishakemusta käsitellään.

Tiedonsaanti opiskeluhuollosta

- K: Mikä on peruskoulun oppilashuoltohenkilöstön vastuu jälkiohjauksessa. Usealla ilman opiskelupaikkaa jäävällä on mm. mielenterveyden ja elämäntilanteen problematiikkaa, joista opinto-ohjaajalla salassapidon takia ei ole tietoa, mutta mikä vaikuttaa ohjaukseen oleellisesti tai mahdollisesti jopa oppivelvollisuudesta vapauttamiselle?
- V: Oikeus opiskeluhoitolain mukaisesti palveluihin päättyy, kun perusopetuksen suorittaminen päättyy. Oppivelvollisen tuen tarpeeseen ja elämäntilanteeseen liittyvät seikat tulee ottaa huomioon jo perusopetuksen päättövaiheessa annettavassa ohjauksessa. Oppivelvollinen voi aina halutessaan itse antaa jälkiohjaustilanteesta tietoja, jotka vaikuttavat ohjaukseen ja oppivelvollisuuden suorittamisen mahdolliseen keskeyttämiseen.
  - Oppivelvollisuuslain (23 §) mukaan oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.
  - Opiskeluhoitolain mukaan (23 §) jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoillon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoillon jatkuvuuden kannalta.

Oppivelvollisuus ja vankeusrangaistus

- K: Kuinka koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu käytännössä toteutetaan, kun oppivelvollisuusikäinen tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen? Kenellä on ilmoitus- tai yhteydenottovastuu kun rangaistuslaitoksessa aletaan selvittämään onko oppivelvollisuus suoritettu tai missä vaiheessa opinnot ovat?
- V: Vankeusrangaistus ei poista oppivelvollisuutta. Ohjaus- ja valvontavastuut menevät yleisten sääntöjen mukaisesti eli jos henkilö on jonkin koulutuksen järjestäjän opiskelijana, tämä koulutuksen järjestäjä on vastuussa, kunnes vastuu on päättynyt. Viimesijainen vastuutaho on asuinkunta, joka tässä tilanteessa lienee vankilan sijaintikunta.

Oppivelvollisuuslain mukaiset hallintopäätökset

- Oikaisu aluehallintovirasto -> valitus hallinto-oikeus
  - pidennetty oppivelvollisuus (aiemmin perusopetuslaissa)
  - oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskeva päätös (7 §)
  - opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös (15 §) -> jatkovalitus luvalla KHO
- Päätös opiskelijan pyynnöstä (17 § 3 mom) -> valitus hallinto-oikeuteen -> jatkovalitus luvalla KHO
  - oikeus maksuttomaan koulutukseen tai maksuttomuuden pidentäminen (16 §)
  - oikeus maksuttomiin materiaaleihin (17 § 1 mom)

Mistä lisätietoja?

Oppivelvollisuuslaki (1214/2020)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>

Hallituksen esitys HE 173/2020 vp

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_173+2020.aspx

OKM-nettisivut

<https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

UKK-palsta

<https://minedu.fi/kysymyksia-ja-vastauksia-oppivelvollisuudesta>

